

Rady na cestu

Preventívne odporúčania:

- umývať si ruky mydlom pred jedlom,
- nepoužívať do nápojov ľad z neoverených zdrojov vody,
- neodporúča sa piť neupravenú vodu z vodovodu a tiež z neznámeho zdroja pri cestách do trópov a subtropov
- piť vodu len z originálne balených fliaš,
- nekonzumovať neumytú zeleninu,
- pri pobyte v exotických krajinách konzumovať ovocie len také, ktoré sa dá olúpať
- nekonzumovať tepelne nedostatočne spracované jedlá,
- vyhýbať sa konzumácií vodných živočíchov (kraby, raky, ustrice, morské kôrovce, ulitníky) označované na jedálnom lístku ako „plody mora“, keďže mnohé druhy týchto živočíchov bývajú hostiteľom parazitov,
- nekupovať potraviny od pouličných predavačov,
- neumývať a nekúpať sa v neznámych povrchových vodách,
- pri umývaní zubov používať len pitnú vodu, prípadne minerálnu vodu,
- nekupovať suveníry, talizmany a rôzne darčkové predmety od pouličných predajcov v rozvojových krajinách,
- neabsolvovať invazívne zákroky (operácie, zubné ošetrovanie, iné chirurgické ošetrovanie, piercing, tetovanie,...) v krajinách s nižším hygienickým štandardom z dôvodu rizika prenosu krvných nákaz.

Internetové odkazy:

www.fitcom.sk

www.who.org

www.ecdc.europa.eu

www.istm.org

www.lonelyplanet.com

www.promedmail.org

www.tripprep.com

www.cdc.gov/travel

RÚVZ so sídlom v Dolnom Kubíne
Nemocničná 12
026 01 Dolný Kubín
www.ruvzdk.sk
tel. 043/55 04 831, Email: dk.epd@uvzsr.sk

Odporúčania pre cestovateľov

Očkovanie

sa odporúča pre všetkých cestovateľov pri ceste do nižšie uvedených krajínach s výskytom týchto infekcií.

Žltá zimnica

Povinne sa vyžaduje od osôb cestujúcich do endemickej oblasti žltej zimnice v tropickej Afrike a odporúča sa aj pri cestách do Južnej Ameriky.

Vírusová žltáčka typu A

Výskyt: celosvetovo, najmä v oblastiach subtropov a trópov s nižším hygienickým štandardom.

Vírusová žltáčka typu B

Výskyt: celosvetovo.

Brušný týfus

Výskyt: celosvetovo, hlavne v krajínach juhovýchodne Ázie, Afriky (vrátane Egypta a Tuniska), v Turecku, v krajínach strednej a južnej Amerike.

Meningokokový zápal mozgových blán

Výskyt: sporadicky celosvetovo, endemicky v subsaharskej oblasti Afriky tzv. "meningokokový pás", vyšší výskyt aj na Arabskom polostrove.

Cholera

Výskyt: Ázia, Afrika, Latinská Amerika.

Besnota

Výskyt: celosvetovo okrem časti Európy, Karibiku a Oceánie.

Japonská encefalitída

Výskyt: východná časť Ázijského kontinentu (od južne nížinných oblastí Nepálu a východnej Indie po východné pobrežie Číny, ruský Sachalin a Indonéziu).

Kliešťová encefalitída

Výskyt: vo viacerých krajínach Európy, napr. vo Švédsku (vrátane ostrova Gotland), Finsku, Nemecku, Švajčiarsku, Taliansku, Rakúsku, ČR, Poľsku, Maďarsku, Slovinsku, Chorvátsku.

Ochrana pred bodavým hmyzom

Najväčšie riziko hrozí po západe slnka, preto sa nezdržujte za tmy zbytočne vonku. Komáre rodu *Aedes* (dengue, žltá zimnica) a muchy Tse-Tse (spavá choroba) sú však aktívne najmä cez deň. Malý

najmä v čase západu slnka a pred svitaním.

Odporúčania:

- nosiť oblečenie z bledej látky, košeľe s dlhými rukávami, dlhé nohavice, ponožky, prípadne aj šatku na krk. Tmavé farby hmyz priťahujú.
- neznáme repelenty a insekticídne látky môžu predstavovať riziko pre zdravie užívateľa ako aj životné prostredie, pri ich nákupe v menej rozvinutých krajínach treba preto voliť výrobky od známych producentov.
- cirkulujúci vzduch bráni lietaniu hmyzu a tak sa stropný ventilátor rotujúci po celú noc môže stať dobrou pomôckou na ochranu proti komárom.
- okná a dvere hotelov a ubytovacích zariadení majú byť uzavreté ešte pred začiatkom ich aktivity t.j. pred západom slnka alebo je potrebné ich chrániť sieťami. Ochranné posteľné siete majú byť nainštalované a uzavreté taktiež pred zotmením.

Hnačka cestovateľov

Najčastejším zdravotným problémom cestovateľov v zahraničí je hnačka, postihujúca v niektorých oblastiach sveta až 80% návštevníkov z mierneho klimatického pásma. Najvyššia pravdepodobnosť ochorenia je pri cestách do menej rozvinutých oblastí Afriky, Ázie a Latinskej Ameriky. Príčiny hnačky cestovateľov môžu byť rôzne. Spôsobíť alebo podieľať sa na nej môžu nešpecifické faktory znižujúce celkovú rezistenciu - klimatické zmeny, únava, nezvyklá strava (pikantné jedlá), nadmerné pitie sladených nápojov. K nákaze dochádza obvykle z vody, nápojov alebo potravín kontaminovaných toxínmi a baktériami *Escherichia coli*, salmonelami, yersiniami, kampylobaktermi, šigelami, ďalej enterovírusmi, rotavírusmi, rôznymi parazitmi a mnohými inými črevnými patogénmi. Základom liečby je náhrada vody a solí. Najdôležitejšiu úlohu v prevencii črevných infekcií majú preventívne opatrenia ako hygiena rúk, udržiavanie kuchynského riadu v čistote a jeho ochrana pred muchami, správne skladovanie potravín (neskladovať vedľa seba surové a uvarené potraviny, surové mäso a čerstvú zeleninu spracovávať oddelene, chrániť potraviny

pred hlodavcami a inými škodcami).

Ochorenia, proti ktorým nie je možné očkovať

Malária je závažné infekčné ochorenie. Ochorenie prenášajú samičky komára rodu *Anopheles*, ktoré sú aktívne po súmraku. Ohniskami malárie sú územia v blízkosti stojatých vôd, bahnísk a močiarov, kde sa ľahnu noví jedinci. Po nabodnutí cievy vypustí komár látku zabraňujúcu zrážaniu krvi a zo slinných žliaz malarického parazita (*Plasmodium*). Ochorenie spôsobujú 4 druhy plazmódií, z ktorých najčastejšie a najnebezpečnejšie je *Plasmodium falciparum* zodpovedné za obávanú tzv. tropickú formu malárie. Tento druh malarického parazita upcháva drobné cievy, čím obmedzuje prívod krvi do vnútorných orgánov a najviac uvoľňuje škodlivé produkty svojho metabolizmu. V prípade postihnutia mozgu alebo iných vitálne dôležitých orgánov môže mať ochorenie smrteľné následky. Preto je *Plasmodium falciparum* príčinou takmer všetkých úmrtí na maláriu.

Prevencia: nanášať repelenty na nekryté časti tela, obmedzovať pohyb vonku za tmy; nosiť ponožky, košeľe s dlhým rukávom a dlhé nohavice zo svetlej látky (prípadne i šatku na krk); na odev aplikovať insekticídne látky; posteľe vybaviť sieťkami pred komármi (moskytiéry); profylaxia antimalarikami pri pobyte v endemických oblasti.

Leišmanióza je parazitárne ochorenie vyskytujúce sa vo forme kožnej, viscerálnej (orgánovej) a slizničnej. Jeho prenášačom je malý (2-3 mm) pakomár flebotomus lietajúci nízko nad zemou, ktorý je aktívny najmä v čase západu slnka a na svitaní.

Dengue je najčastejšie vírusové ochorenie prenášané hmyzom. Jej prenášačom je denný komár (*Aedes*) prítomný v blízkosti ľudských obydlí na vidieku i v mestách v blízkosti stojatých vôd. Na jeho rozmnožovanie stačí i malé množstvo vody zachytené v odhodených nádobách, starých pneumatikách, kvetináčoch, upchatých odtokových rúrach, rezervoároch pitnej či úžitkovej vody a niekedy dokonca i dažďová voda zachytená v odtlačku nohy do mäkkej pôdy.

Spavá choroba je závažným ochorením centrálného nervového systému, ktoré bez liečby vedie väčšinou k smrti.